

הלכות פסח סימן תסב

ואת-על-פירכין אין לחש להם, (י) *הואיל וכבר נתבטלו המים ביני (ו) (יא) קדם שלשו העסה: ד (יב) 'מי-ביצים (יג) ושאר משקים, קלם (יד) הוה בכלל מירפות: הנה ובמדינות אלו (טו) אין נוהגין ללוש במירפות, ואפלו לקטף המצות (טז) אין נוהגין רק לאסור (ז) אפיקתן (ח) בעודן חמין, (יח) ואין לשנות, אם לא

ו טור בשם ריה
והוא"ש פנה ב
וקפחם

שערי תשובה

בענין רק שפסי עבד, ע"ט, ולכן יש להחמיר שלא לאכל המצות אפלו אפס קדם הפסח אם יש לחש שלא תהי' זו ולא נתבטל, ע"ש. וענין פשוט משא"ת"ש"ש סימן ב דין חטים שנקצק בהם מתיבת קלח, ע"ש: [D] אפיקתן. עכ"ט. וענין לירות ביתי' יצאק סימן סט פ"ב"ט ס"באר דרביעית שמן לשבועה פשוטות פחות משליש לא תהי' כשה קצת צדקה, וצ"ל קטוף שכשענין תהי' כול לצאת בו י"ח דרביעית, אבל לפתחלה שיש לו אנתה אף שלא נצטית לשם מצת מצה ופח מצה אנתה, ע"ש (וע"ש שכתב דמשמע יוציא בו דרביעית בו, ולע"ד ליטא, דלשנא דמקמי'ן חלות הודח בו יוצאים בהם תהי' לכתחלה, וע"ש שכתב שז' עשרונים פחות שלישי לפי' השעור חלה הוא ג' קואריס,

באור הלכה

שכתב פתוספות כ"ח עמוד ב, דלא כחוקיעלוב: * הואיל וכבר נתבטלו רבי' עין משנה דרורה שפכתנו בשם רב האחרונים דמרי שנתעברו בשעה שהתהה הנין חוסס, ודע, דמכל מקום יש ג"פן פסח אחרונים שפופרשים דברי השלחן ארזון כשטוט, דאפלו בין גמור נמי עומט הפנים מתבטלים במירפות, ודעי' שמשמע בעצת ממשכות לשון התחבר שפסי 'הואיל וכבר נתבטלו קדם שלשו העסה, אלקא ונקא בשעת לישת העסה אם ערב קעט מים העסה שגלושה כ"ן לא מתבטל, ומשום דלא יאכא שם בטול, ונתקף בהעצתם יחד עם העסה פתחילין לעשות קצלה החמין עוד קדם שמספיקין הנין לבטל המים, מה שאין בן קדם שאבו להעסה שפרי מתבטלים הקרובים למעטין, וכשפא אחרת הנין לעסה הני היא במירפות לבד, והא דכתב התחבר בסעיף ו' דחטה שנתמצאת בדבש וכי' מפר ובלבד שלא נהערב בהם, אין פננתו שלא נהערב בהם אפלו מקדם שלשו, אלא שלא נהערב בהם בחטה ובדבש בשעה שהיו מערבים, וכ"ל, עין בהנהי' במגן אברהם

פרוש קשמערה לקלי איי שיש בו משקה טופח, אז אם יש מים ביני שבבלי העליון רואים הנין כאלו אינו והמים קבטלים הנין של איי וענין י"ד סימן קכ"ז: (י) קדם. משמע דאף שנתעברו להוכי' לאחר זמן הבציר אפ"ה נתבטל, ח"י, וכ"כ אי"ז, אכל אם נהערב מים כלשהוא במירפות בשעת לישת אסור, מ"א, וע"י ס"ק ג משי"ש: (D) אפיקתן. ובי' לילות הראשונות נהגו אסור גם כנה משום גזרה דמצה צשינה, ח"י. ופשוט דאין חילוק בין חלב לשאר מיר

משנה ברורה

דגבי יונקתה נצוק חבור, דהינו אם מערה וישראל יין מכדו לבדו של עכו"ם וכו' משקה טופח, גאסר הנין שבבכו של וישראל, שעמיר הנצוק מחבר בין הנין שבבלי העליון לזין שבבלי התחתון ורואים קאלו הנין של אסור מערבר בהנה, אכל קש"ש גם מים בבלי של וישראל כשעור שיכול לבטל הנין בבלי של עכו"ם (והינו ששים פעמים, וילחד דעה בששה פעמים ס"ג, עין פיו"ה דעה סימן קכ"ז) שרי, דכל מינו ומינו ושאינו מינו, אמרנין: סלק א"ח מינו כמי שאינו, ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו: (י) הואיל וכבר נתבטלו וכו', רב האחרונים הסכימו דבעלמא לא מהני בטול במים שנתעברו במירפות, וכל שיש במירפות אפלו משהו מים כבר נשתנה טבעו ויכול להתחמין צפה, ומקמה עוד (י) להתחמין יותר, ועל-כ"ן צריך להחמיר לכתחלה שלא ללוש בהם

וכ"ל, והכא שאני, שמתעבר המים ביני עד שלא נגמרה עשייתה, דהינו (א) בעונתה תירוש, ואחר-כך חוסס הנין ונתבטל (יג) המים גם כן לזין ולהכי נחשב הפל לזין, ילפי זה אם נהערב המים ביני אחר החסיסה, בנחאי אין עוד לאותו יין דין מירפות: (יא) קדם שלשו העסה, דאם נהערב מים כלשהוא במירפות בשעת לישת, לבלי עלמא לא נתבטל המים, וישון המחבר אינו נקדקד פל"פ לפי מסקנת רב אחרונים הפ"ל, דאפלו בקדם לישת לא נתבטל, דכל טעם הבטול הוא רק משום שנתעבר בין בשעה שהנין חוסס ונתבטל המים לזין, וכ"ל. וענין בבאור הלכה, וכתבו האחרונים, דיי"צמוקיים או (יג) דבש-צמוקיים, אף שצנעשים על-ידי מים, ביני שנשתנה טעמו לגמרי הני במירפות גרידא¹⁶, כי המים ששרו בהם הצמוקים נשתנה בריתם, (יד) ונקא אחר שכתב נגמר חסיסתם, וכ"ל לענין יין-ענבים דאי לא הני לא מקרי מירפות, וגם שלא נשפך בו עוד מים אחר-כך, (טו) ונקא בשעה צמוקיים הם הרבה, שאם הם אהד משהו במים, פשיטא דנתקב זה במירפות עם מים ומחמין. (טז) ויש מאחרונים שמתמירין (י) בצמוקין בכל פוגי וסוקרין מירפות, (יח) ועל-כ"ן כל בעל-נפש וחמירי שלא לאכל מצה שגלושה בה, רק למכר או לשאתה על אחר פסחה, וענין מה שכתבנו לקמה בסעיף ו' לענין מירדבש: ד (יב) מירביצים וכו', דסלקא דעיקר דגורע ממירפות (יט) לפי שהעסה תופט מנגנו, קא משמע לן דאין זה חמין: (יג) ושאר משקים, דכל שאינו מחולדות המים אינו מחמין. וכתבארו פ"ט דבר זה לקמן סימן תסו, עין שמי"ג: (יד) הוה בכלל מירפות, ושיכא בהו דניח המבארים בסעיף א' וב': (טו) אין נוהגין ללוש וכו', דחוששין (כ) לכתחלה¹⁸ לסברת הני פוסקים דסבידא להו דמירפות בלחודיהו ג"פן מחמירין וממירין ג"פן להתמיר¹⁹, וגם חוששין שפא נהערב בהם קצט מים דלכלי עלמא מחמירין²⁰: (טז) אין נוהגין וכו', רוצה לומר, למשח את פני המצות במירפות (כא) אף שהוא דבר מועט: (יז) בעודן חמין, וכתבו האחרונים דגם כנה יש לנהר מלקחין ללילות ראשונות לבנות של חובה, דהני (כג) קצין מצה צשינה²¹, ובפרט (כג) כשמתמירין אחר-כך שוב לתפור: (יח) ואין לשנות, וכפי המנהג, (כד) אפלו כבר לשה ואפאה מיר אין לאכלה

שער הצינון

(י) פרי חדש ופסח יהודה: (א) כתב המטה יהודה בשם ג"ת נקטת הגדולה דברי חדש דהוא בתוך ג' ימים לדריכתו ונקרא יין מגוח, דלקמן סימן תקנב סעיף ב, אכל אסור ג' ימים, אף שעד מ' יום נקרא תירוש לענין נכרים, מכל מקום לענין קרי יין גמור ושוב לא יתבטל בו: (ב) אכל אסור ללוש בתוך זה בשעה שהוא חוסס צדק, ביני שסמים שבו צדק לא נשתנה להיות יין: (ג) ששורין אותן במים חחלה, ואחר-כך סוהטין אותם ויצא מהם רבשן עם המים שגלגלו בהן, ואחר-כך מבטלין את המהל הנסחטין מהם עד שצנעו דבש: (ד) חיראדם: (טו) שצריחשוכה: (טז) עין בברכי"י וסוף ודשפריחשוכה: (ז) הוא הדין דבש-צמוקין: (י) גם הפסח יהודה שפסק דהני במירפות מים דעל-פ"ל פנים צריך אפן לידע ששור המים ושעור הנין נשתנה פסח משה חסיסו, לידע פני נתהפך המים לזין: (יט) פוסקים: (כ) אחרונים, וכן כתב בבאור הג"א: (כא) מנ"א בכ"הם, ויפול מקום צדק אינו משב לדין דפסיקין דאפלו בעצט מים סטהר להתחמין, ואפלו בקטוף שאינו מערב רק מלמעלה ג"פן כתבנו דרב פוסקים אוקרים וכתבמים בפרידא, ובמירפות אדרבה פועט כל הפוסקים מחירים, ואמ"ן מאי אפ"ה? ותנכון דהר"א נקט לשון זה לפי סברא זו שהביא דלדידהו מירפות בלי מים לא קלי במירפות עם מים, ודרידהו ש"ך שפיר רבותא, דאפלו בקטוף שאינו אלא בעט מירפות ג"פן חלשין שפסטה להתחמין: (כג) עין לעיל סוף סימן תנה בב"ח שכתב דרביצבד לטמיר כנה לבנות מצה וקסב דלא גרע מסבלין, עין ש"ס, ובקמ"ט עם מסבלין היא המגן אברהם שם בשם הרמב"ם דהני כנה צשינה, אכן בקרי הדש שם קסב גמ"רן דאין לאסר מאחר שכבר נאפה מתחלה, והביא וצ"ה מרמ"א סוף סימן תנא לענין מצה שנתפורה ונלושה כ"ן, אלא דבאמת גם שם אינו פרוו כמו שכתבנו שם במשנה ברורה, ע"ש, ולקצת פוסקים הני מצה צשינה, וענין בחוקיעלוב ובאליה רבה שנהנין כלילות ראשונות שלא לקטן אפלו שלא לבנות חובה, לזרזן משום מצה צשינה: (כג) עין בפרי מגדים: (כד) הג"י ותי"אדם, וכלשון הרמ"א קיטין חמד ובסימן תסג סעיף ג:

הרמ"ם: 1 שם קדח נחם.

הלכות פסח סימן תסב

ביאורים ומוספים

מחמיצים גם כשהם לבדם, שדבריהם אינם מתיישבים עם דברי רבא (פסחים מ, א) וכן עם הסוגיא במנחות (מ, ב) שבה כתוב במפורש שמי פירות אינם מחמיצים, ולכן נקט בטעם השני.

19) ואם עבר על המנהג ולש במי פירות ושהה כדי חימוץ, כתב בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"א סי' קנד חיד"ו סי' צח) שהעיסה היא בחמץ גמור ואסור לאוכלה, ואין להתייר אפילו לזקן או חולה, וכן משמע להלן (סי' קט) שלא התייר לזקן או חולה אלא אם כן אפאה מיד.

ובטעם הדבר כתב האגרות משה (שם) שגם לשיטות שמי פירות מחמיצים רק במעורבים במים, וכל שכן לשיטות שמי פירות לבדם מחמיצים יש לפרש את סיבת ההימנע בשני אופנים, א. רק המים הם המחמיצים, ואילו מי הפירות אינם מחמיצים אלא הם גורמים למים להגיע לכל העיסה גם למקומות שלברם לא היו המים מגיעים לשם. ב. גם במי פירות יש כח המחמיץ, אלא כשהם לבדם יש בהם גם כח המונע מהם להחמיץ, וכשהם מתערבים במים בטל הכח המונע ולכן הם מחמיצים. ושיטת רש"י (פסחים לה, א ד"ה אין) בפירוש השני, ומשום כך סבר שמחמת הכח המחמיץ שיש במי פירות, אף אם העיסה נילושה במי פירות לבדם, מ"מ אסורה היא כדין חמץ נוקשה, וכן דעת הראב"ד (פ"ה מהל' חמץ ומצה ה"ב) והר"ש (תרומות פ"י מ"ב), ונהגו העולם להחמיר בנילושה במי פירות לבדם כדעת ראשונים אלו [ולא מחשש תערובת מים], ולכן יש לומר בזה את הכלל המבואר בחיי אדם (כלל קכו סי') שכל דבר שקיבלו עליהם לנהוג כדברי האוסר אין יכולת אפילו לכל גדולי דורנו להתירו להם. אכן אם שמר שלא תחמיץ העיסה, יש להקל לזקן או חולה.

והחוו"א כתב (ארו"ח סי' קבא סי' יב ד"ה ובשו"ע), שאם לש במי פירות לבדם, מותר לחולה או לזקן אף אם שהה והחמיץ.

20) ואפילו אם עבר ולש במי פירות ומיד אפאה, כתב השו"ע הרב (סי') שאין לאוכלה בפסח, כיון שיש לחוש שאם נתייר לו לאוכלה, שמא פעם אחרת יבוא לאוכלה גם אם לא אפאה מיד, ולא יהוש שמא התערבו בה מעט מים.

[משנ"ב סי' קיז]

דקוי קצין מזה עשינה²¹.

21) ומטעם זה כתב לעיל (סי' תסא סי' יח) שאסור [מלבד לזקן או חולה] לשרות את המצה קודם אכילתה במי פירות, כיון שבכך נותן בה טעם והרי היא כמצה עשירה. אבל לטבול את המצות קודם אכילתן [לזמן קצר], כתב בשם רבנו מנוח שמוחר.

[משנ"ב סי' קט]

עין בילך ודעה סימן קכ"ד¹⁴ שרי, דקל מינו ומינו ושאנינו מינו, אמרינן: סלק את מינו קמי שאנינו, ושאנינו מינו וכה עלינו ומכטל¹⁵.

14) ושם (סי') כתב השו"ע לגבי מערה מקנן של יין שיש בו מים לתוך צלוחית יין של נברי, שאם יש במים שיעור שישים כנגד היין שבצלוחית, בטל היין ומותר. וכתב שם הרמ"א: "עיין לקמן סי' קלד טעוף ה", ושם פסק שהיין בטל בשעה חלקים מים כנגדו, וכתב הש"ך (שם סי' קכו סי' יא) שגם כאן צריך לגרוס 'ששה', אך בלבש שם כתב 'ששים'.

15) פירושו, שיון נסך שהתערב במינו שהוא יין אחר, אינו בטל כלל אפילו באלף, אבל אם התערב באינו מינו כגון מים הריהו בטל, ולכן כשהתערב יין נסך ביין ומים, רואים אנו את היין [שהוא מינו] כאילו אינו באן, והמים המעורבים בו [שהם אינו מינו] מוטלים את היין נסך.

[משנ"ב סי' ק"א]

אף שנעשים עלידי מים, פיון שששנה טעמו לגמרי הרי קמי פרות קרינא¹⁶.

16) ויין צימוקים הנחשב במי פירות גרידא, כתב השו"ע הרב (סי"ב) שהוא רק באופן שנעשה מצימוקים שהם ענבים שלמים שלא נרכו מעולם, אבל אם כבר דרכם בגת, אף שאם יתן בהם שלוש חלקים מים וימצא די חלקים אפשר לקדש עליהם, משום שאו דינו כיון המעורב במים שכשר לקידוש, מ"מ לגבי חמץ הוא נחשב כמי פירות המעורבים במים.

[משנ"ב סי' ק"ג]

דקל שאנינו מתולדות המים אינו מחמיץ. ונתקצרו פקטי דקר נה לקמן סימן תסו, עין שם¹⁷.

17) ושם (סי' ובמשנ"ב שם) התבאר, שדוקא טל מחמיץ, וכן משקים אחרים שהם מתולדות המים כגון מי הפה וכדו' מחמיצים, מה שאין כן משקה שאינו מתולדת המים, כגון דם, אינו מחמיץ.

[משנ"ב סי' קט]

דחוששין לבתחלה¹⁸ לסבתה הני פוקקים דסבינא להו דמי פרות בלחודיהו גס-פן מחמיצים וממקריין גס-פן להקמיץ¹⁹, וגם חוששין שפמא נתערב בהם מעט מים דלקלי עלמא מחמיץ²⁰.

18) והקשה החוו"א (ארו"ח סי' קבא סי' יב) על הסוברים שמי פירות

הלכות פסח סימן תסב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יט]

וְדוֹקָא בְּמִיּוּרֵי לְחֵדְיָהוּ, אֲבָל בְּמִיּוּרֵי עֵם מִים אֵין לְלוּשׁ
לְכַתְּחִילָה אֲפִילוּ בְּשַׁעַת הַדְּמָקָה⁽²²⁾.

22) והחזו"א כתב (או"ח סי' קכא ס"ק יב ד"ה ובשו"ע), שאם אי אפשר להשתמש במי פירות לבדם, יש להקל לצורך זקן או חולה ללוש את העיסה אפילו במי פירות המעורבים במים, ובלבד שיוהרו שלא תחמיץ העיסה, ובמי פירות לבדם יש להקל אפילו אם נתנם והחמיץ, וכתב בשו"ת הלכות (סי"א) שמשמע מדבריו שהתיר אפילו אם לא אפה מיד.

[משנ"ב ס"ק כ]

וְשָׂאָר מִיּוּרֵי, דְּכָרִים שְׂאִינִם מְשַׁבְּעָה מְשַׁקֵּץ שְׂפִימָנִם י"ד שְׁתִּיט
ד"ם וְנִמְבְּאָרִים לְעֵיל בְּסִימָן קִנְחָה⁽²³⁾ וְכוּ', וְרָאָה לִפְנֵי הַחֲלָה לְכַתְּחֵן
קִטְן שְׂלֵא יֵצֵא טְמֵאָה מִפּוֹפוֹ, פְּמִבְּאָר בִּיּוֹרְהֵדְעָה שְׂסִי⁽²⁴⁾.

23) והם: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק יד-טז) שדבש היינו דבש רבדים, ולא של תמרים או מין אחר, ושמן היינו שמן זית ולא שאר שמנים. וחלב כולל גם מי חלב או חמאה שנימוחה.

24) והם (סי' שכב ס"ה) ביאר השו"ע שמי שיצאה טומאה מגופו היינו בעלי קריין וחבים חבת נדות ויולדות, ויכול ליתן את החלה לקטן שלא ראה קר, או קטנה שלא ראתה נדה. ועיצה זו היא דוקא בחלת חוץ לארץ שאינה אלא מדרבנן, אבל חלת ארץ ישראל אינה נאכלת אפילו לטמא מת, כמבואר בשו"ע שם, וכתב בדרך אמונה (ביבורים פ"ה ציה"ל ס"ק עד, ופ"ו ציה"ל ס"ק פד) שצריך לקובעה.

[משנ"ב ס"ק כב]

הַדְּבַשׁ וְהַיִּין⁽²⁵⁾, וְלֹא אֲקָרִינָן שְׂפִימָנֵינוּ עַל־יְדֵי הַחֲסָה אֲפִילוּ
נִתְדַבְּקָה וְנִתְבַּקְּעָה שָׂם, שְׂאִין מִיּוּרֵי מִחְמִיצִין⁽²⁶⁾.

25) ואפילו למנהגינו שאנו חוששים בכל מי פירות שמה התערבו בהם מים (וכמו שכתב לעיל (ס"ק טו)), כתב השו"ע הרב (סי' שמ"מ) אין להחמיר בחיטה הנמצאת בדבש או ביין, כיון שהחשש שלא ללוש עיסה במי פירות ושלא לעשות מהם תבשיל עם קמח אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד אין לאסור מחמת חשש זה, ומה שאנו מחמירים אף בדיעבד הוא משום שאם נתיר לאוכלם בפסח יש לחוש שמא פעם אחרת יעשה כן לכתחילה, אבל בדבר הנעשה מאיליו (כגון חיטה שנפלה לתוך מי פירות) אין להחמיר בדיעבד, וכעין זה כתב המשנ"ב לקמן (סי' תסג ס"ק ה') שבמי פירות מחמירים שלא לערבם בקמח בידיים, אבל אם התערבו ממילא, נשאר הדין שהם מותרים.

26) ובטעם הדבר כתב לעיל (ס"ק ד'), שאף אם תפחה העיסה מחמת מי פירות אין זה חימוץ אלא טרחון.

אכן, לגבי חיטה שנמצאה בקועה והיא אינה בתוך דבש או יין, כתב השו"ע הרב (סי' ט) שמחמירים לתלות שמן הסתם נשרתה במים ומהם התבקעה, והרי היא חמץ. אבל כשנמצאה בתוך מי פירות, כתב שם שאין לחוש שמא התבקעה קודם שנפלה לתוכם, אלא תולים שהתבקעה לאחר שנפלה לתוכם ומחמתם, כיון שאין להחזיק באיסור מספק (הגרש"ב וולדנברג).

